

ТАЈНА ЛИЧНОСТИ МИТРОПОЛИТА АНТОНИЈА И ЊЕГОВ ЗНАЧАЈ ЗА ПРАВОСЛАВНО СЛОВЕНСТВО¹

I

Ја се налазим у положају мрва који треба да говори о узлетима орла. Може ли мрав пратити орла на његовим путевима? Не! Али једно може: да се из своје мравље перспективе диви небопарном орлу и да од узбуђења замире у слатком усхићењу. Зато ћу ја својим мрављим језиком одмуцати нешто — нешто од својих сагледања, а вас молим: опростите мраву што се дрзнуо да говори о орлу Православља. О, ја сам жеравично свестан тога да нећу ни умети ни моћи ни приближно објаснити тајну чудесне личности блаженог митрополита Антонија; али једно умет и могу: да са молитвеним дивљењем и побожним поштовањем метанишем пред чудесима његовог бескрајног христољубља и благодатног човекољубља.

У чему је тајна блаженог митрополита Антонија? — У бескрајном христољубљу. Разгрните ма коју мисао његову, или осећање, или жељу, или дело: у свима ћете наћи као стваралачку силу његово безмерно христољубље. Он је и живео и делао Господом Христом, зато се све што је његово може свести на Богочовеково. Његова биографија — то је Еванђеље поновљено у маломе. У ствари, постоји у овом свету само једна биографија која има вечну вредност: то је биографија Богочовека Христа; а људске биографије вреде утолико уколико су од ње и у њој. Блажени Митрополит је сав од ње и сав у њој. Христоносац, он, попут великог Апостола, ништа није хтео знати међу нама осим Господа.

---

¹ Предавање, одржано на комеморативној Академији, посвећеној успомени Блаженопочившег Митрополита Антонија.

Христа, и Њега распета (ср. 1 Кор. 2, 2). Стога се тајна необичне личности његове разраста у тајну личности Богочовекове, и грана у све њене бескрајности.

Окренуто према свету, Митрополитово бескрајно христољубље пројавило се као благодатно човекољубље. Његово дирљиво човекољубље није друго до његово молитвено христољубље, проширено на људе. Он је био бескрајно човекољубив, јер је био бескрајно христољубив. За своје неуморно човекољубље он је црпео силе из свога неуморног христољубља. Једини Човекољубац учио га је правом човекољубљу и давао му благодатне силе да истраје у њему по цену многих страдања. Он је волео човека и у греху његовом; никад није изједначавао грех са грешником; осуђивао је грех, миловао грешника. У својој љубави према човеку није никад маљаксао, никад сустао, јер је човека волео Христом и у Христу. Немогуће је еванђелски искрено и истрајно волети људе, ако нам Бог не да благодатне силе и благодатне љубави. Љубав човекова према људима брзо увене ако се не храни Богом. Истинско човекољубље могуће је само помоћу истинског богољубља. Новозаветна је истина: какво богољубље — такво човекољубље. Томе нас учи сам божански Спаситељ стављајући љубав према Богу на прво место а љубав према човеку на друго, и чинећи другу зависном од прве. Шта више, Господ је све божанске заповести свео на две: на заповест о љубави према Богу и на заповест о љубави према човеку. Зато је и објавио: О овим двама заповестима виси сав закон и пророци. Што важи за Пророке, и Апостоле, и Мученике, важи и за нашег великог христољупца и човекољупца: блаженог митрополита Антонија, јер он сав, целокупном личношћу својом виси о овим двама заповестима.

Еванђелско христољубље се неопходношћу природе своје неминовно пројављује као благодатно човекољубље. Али чиме се христољубље и човекољубље одржавају и подржавају у срцу човечијем? — Молитвом, постом, мило срђем, кротошћу, смиреношћу, целомудријем, трпљењем. Јер се еванђелске добродетељи хране једна другом, живе једна у другој, јачају једна помоћу друге. Сведоци су тога: свети Апостоли, свети Оци, свети Подвижници. Попут њих, сведоци нам је тога и велики подвижник наших дана, блажени митрополит Антоније, јер је он био неуморан и истрајан у своме

еванђелском христољубљу и благодатном човекољубљу зато што је био неуморан и истрајан у молитви, у посту, у трпљењу, у милосрђу, у кротости, у смирености, у целомудрију. Љубав према Господу показује се држањем заповести његових (Јн. 14, 21; 15, 10). То је једини знак по коме се Христопоклоник одликује од осталих људи. Подвизавајући се неуморно еванђелским подвизима, христочежњиви Митрополит је извајао из себе личност чудесну и огромну, која потсећа на свете Оце.

Не треба се варати, блаженопочивши Митрополит је изузетна, светоотачка појава у наше доба. Кроз наш бурни век он је прошао еванђелски кротко и апостолски неустрашиво, као што су кроз четврти век прошли велики Оци Цркве: Атинасије, Василије, Григорије. Гледајући њега, ја сам говорио себи: да, заиста се и данас може живети светоотачки, заиста се и данас може бити светоотачки смирен и неустрашив; заиста се и данас може епископствовати светоотачки. Откуда то? Отуда, што је Господ Христос јуче и данас онај исти и вавек; а иста је и људска природа од Адама до данас. Оци Цркве се разликују од нас не природом већ вољом. Да би се уподобили њима, нама је, по речима св. Серафима Саровског, потребно двоје: одлучност и напор воље. Једна иста тајна проходи све еванђелске хероје: тајна Исусава. Она се непрекидно континуира кроз апостолство Апостола, кроз мучеништво Мученика, кроз подвижништво Подвижника, кроз исповедништво Исповедника. Шире речено: она се непрекидно континуира кроз Цркву православу: кроз њену светост, васељенскост, апостолност и јединственост. Та се света божанска тајна континуира са изузетном силом и кроз светоотачку личност блаженог митрополита Антонија. Он је свим бићем својим израстао из светих Отаца. Отуда онолика дирљива љубав његова према светим Оцима: он није могао говорити о њима без умилења и суза. Зато се и његова личност, и његов живот, и његов рад могу објаснити једино светим Оцима. Свети Оци су његови родитељи, његови учитељи, његови васпитачи, његови вођи. Они су га научили светости, они одушевили на подвижништво, они му дали васељенско осећање и сазнање православно. Подвизавајући се неуморно светоотачким подвизима, он је еванђелску љубав, и кротост, и смиреност, и милосрђе претворио у

своју навику, у своју природу. А претворити Еванђеље у своју природу — и јесте смисао човековог постојања у овом свету. У томе нам је блажени Митрополит незаменљиви учитељ и вођ. Задобивши подвизима еванђелску састрадалну љубав према људима, он је живео њоме и делао њоме. У томе је била његова чудотворна сила, његова чудотворна моћ, његова чудотворна свемоћ.

Господо, он је чудотворац. Својим дирљивим човекољубљем он је чинио чудеса са људским душама. Зар није чудо — васкрснути мртву душу на веру еванђелску, на смиреност еванђелску, на љубав еванђелску, на живот у Христу? Да, чудо; и то веће него васкрснути мртваца из гроба, или премештати планине. А таквих чудеса Митрополитових има много — премного. Ко од вас није доживео такво чудо општећи са њим? Као нико, он је умео молитвено и кротко да уђе у вашу душу и васкрсне је из греховног мртвила. И још: да неосетно овлада њоме. Чиме? — Састрадалном љубављу. Да, он је имао власт над душама људским, и то имао љубављу. А владати над душама људским смиреном љубављу, и јесте пут еванђелски, пут апостолски, пут светоотачки, пут православни. Свако завлађивање и владање над људима не љубављу — није еванђелско, није светоотачко, није православно, већ нееванђелско, папистичко, инквизиторско.

Пошто је еванђелским подвизима постао близак Богу, блажени Митрополит је све привлачио Богу, одушевљавао за еванђелске подвиге. Јер што је човек ближи Богу, ближи је и људима. Када магнет благодати снажно повуче душу у горње светове, тада се човек претвара у молитвену стрелу која муњевито пролази пространства и векове. Гром благодати удара у срце за многе подвиге и трудове, и испуњује душу чудотворном љубављу и светошћу. Такав гром ударио је у христочежњиво срце смиреног Митрополита, и он је магнетизмом састрадалне љубави еванђелске привлачио људе себи, или боље: Христу у себи. Благодатним подвизима он је срце своје претворио у храм Духа Светога, те се на њему самом испунила реч коју је он изрекао на својој хиротонији: први и главни задатак пастира састоји се у томе да у срцу свом свагда припрема храм Духу Светоме кроз духовне подвиге.

Тајна Митрополитове личности — тајна је свих великих монаха. Ту се човек одриче себе ради Христа, да би се кроз Христа понова сјединио са собом; одриче се света ради Христа, да би се кроз Христа понова сјединио са светом; одриче се људи ради Христа, да би се кроз Христа понова сјединио са људима. Јер ништа страшније за човека него бити непосредно са самим собом; и ништа непријатније за човека него бити непосредно са људима; и ништа тужније за човека него бити непосредно са светом. Само када човек прими Господа Христа за посредника између себе и људи, између себе и света, између себе и себе, онда се туга његова претвара у радост, и очајање у усхићење, и смрт у бесмртност; онда се горка тајна света, човека и људи претвара у слатку тајну Божију. Од тога се у души човечијој ствара молитвени однос не само према Богу већ и према многострадалној твари. Стога Христов човек мора бити одушевљени молитвеник. Такав је био блажени Митрополит. Вазда је био у молитвеном односу и према Богу, и према људима, и према свету.

Разнежен састрадалном љубављу према свету, наш свети Владика је добио од Бога дар суза. И он је плакао од умилења, плакао од туге, плакао од радости. Та овај свет је пун разлога за плач и тугу. Увек молитвено настројен, блажени Владика је нарочито лио сузе служећи свету литургију. А када би се у својој проповеди коснуо неке еванђелске приче или догађаја, сузе су га гушиле и грцање задржавало. У својој свеобухватној састрадалној љубави он је плакао за нас и место нас, плакао за всѣхъ и вся, и тиме Христу привлачио, Христу поробљавао. У томе је много личио на велике и свете печалнике рода људског: Јефрема Сирина, Исака Сирина, Симеона Новог Богослова.

У новије доба нико није тако силно утицао на православу мисао као блажени митрополит Антоније. Он је православу мисао пренео са схоластичко-рационалистичког пута на благодатно-подвижнички пут. Он је неодољиво показао и доказао да је сила и бесмртност православне мисли у светооташтву. Само су Светитељи стварни просветитељи, а тиме и стварни богослови. Јер су они доживели истине еванђелске као суштину свога живота и мишљења. А све догматске истине дате су нам да их претворимо у живот и у дух духа нашега, јер су оне, по речи Спаситеља, дух и

живот. Стога је богомудри Владика писао: „Истина Божја постиже се не друкче него путем поступног усавшавања у вери и добродетељи. Зато је то познање у суштини везано са нашим унутрашњим препорођајем, са скидањем старог човека и са облачењем у новог (Кол. 3, 9).¹

Са бесмртним Хомјаковом наш свети Владика је оживео светоотачко богословље и показао да је Православље — Православље само светоотачком светошћу, васељенскошћу, апостолношћу. Ништа није тако туђе Православљу као безживотни схоластицизам и ледени рационализам. Православље је пре свега и изнад свега: благодатни живот и опит, а кроз то — благодатно богопознање и благодатно човекопознање. Православна црква обухвата сав живот, у свој сложености његовој, само у њој нема места за злобу и грех. Свети Владика пише: „Црква обухвата собом све стране живота људског, само не обухвата злобу и грех... Сав наш живот треба да буде наставак оних богослужбених молитава које су нам свима тако драге“.²

Само молитвени живот у Богу даје правилно мишљење о Богу. Ову велику истину Православља блажени Владика је сазнао у молитвеној заједници са свима светима. И са њима доживео као свој, васељенски опит, осећање и сазнање Цркве: претежнију од свега љубав Христову (ср. Еф. 3, 18—19). Да, само у молитвеној заједници „са свима светима“ може се постати светим и великим. Само велики монах може бити велики јерарх. Јер велики монах најпре благодаћу Божјом савлада страсти у себи, и тако богомудро влада над душом својом. То му даје и силе, и моћи, и умења, и љубав, и права да еванђелски влада над душама људским. „Суштина хришћанства, вели наш велики Јерарх и велики монах, састоји се у одречењу од житејских наслада. То се одречење пројављује у стремљењу к чистоти, у готовости да се страда за истину, у стицању осећања непрекидне љубави према Богу и људима, и у опраштању непријатељима увреда“.³ „Отстојати истину немогуће је без невоља и мука“.⁴

¹ Нравственная идея догмата Пресв. Троицы, стр. 11, Сборникъ избранныхъ сочинений блаж. Антонія, Митр. Кіевскаго и Галицкаго, Бѣлградъ, 1935.

² Рѣчь на молебнѣ Безплотнымъ силамъ, стр. 182—183; Сборникъ...

³ т., Слово въ честь св. Вмч. Варвары, стр. 242; Сборникъ...

⁴ т., Слово на молебнѣ, стр. 221 Сборникъ...

У Православљу и данас важи оно што и у доба св. Григорија Богослова, који прописује: „Треба најпре очистити себе, па онда друге чистити; треба најпре себе испунити мудрошћу, па онда друге учити мудрости; треба најпре самостати светлост, па онда друге просветљавати; треба најпре себе приближити Богу, па онда друге приближавати; треба најпре осветити себе, па онда друге освећивати“.¹ А наш блажени Јерарх пише о себи: „Мој научни рад није био нека нарочита система по строго одређеном начелу. То је био сâм мој унутрашњи живот; то је било моје хођење пред Богом, низвођење и созерцање Његове свемоћне благодати“.² Оно што је свети Владика рекао о своме другу, епископу Михајлу, важи првенствено за њега самог: „То је био дух велики, дух апостолски, који се простирао далеко иза граница свога личног живота, и у ревносном полету љубави и састрадања желео да све људе, сву васељену обухвати собом и, очистивши све молитвеним пламеном, узнесе их Христу. Ваистину, преосвећени Михајло је био један од оних ретких људи који једва примећују спољашњу страну живота и, налазећи се у њему, извршујући посао свога позива, у самој ствари увек су заузети само једном мишљу, једним осећањем: тугом за грешни свет, пламеном жељом за свеопште спасење и благо, који желе да свима буду све да би како год спасли неке. То су они изабрани сасуди који би са Христом могли рећи: дошао сам да бацим огањ на земљу — и како би ми се хтело да се већ запалио (Лк. 12, 49). То су они који, тугујући због људских порока, вапију у срцу своме: ревност за дом твој поједе ме (Јн. 2, 17), и стога могу поновити о себи речи божанственога Павла: сваки дан умирем! то је истина, браћо (1 Кор. 15, 31).³ Идеал пастира који велики Јерарх слика нашао је своје потпуно остварење у њему самом: пастирска служба састоји се у потпуном стапању пастирове душе са моралним животом свакога човека, у проживљавању састрадалном љубављу моралног живота, моралне борбе своје пастве, у туговању због грехова своје

¹ Orat. II, 71; P. gr. t. 35, col. 420B.

² Послание къ студентамъ Казанской Духовной Академии, стр. 280; Сборникъ...

³ Слово при погребеніи преосв. Епископа Михаила, стр. 268—269; Сборникъ...

пастве као због својих личних, у мољењу за своју паству.¹ За такав пастирски подвиг даје силе и моћ сам Пастирена-чалник — Господ Христос.

II

Подвижничка личност блаженог митрополита Антонија од огромног је значаја за сав православни свет. Чиме? Тиме што је он јединствена светоотачка појава у наше дане, и што ј светоотачки схватио васељенскост Православља. Гесло његовог живота и рада било је: Православље пре свега и изнад свега. Њему су подједнако били блиски и драги и православни Сирци, и православни Грци, и православни Бугари, и православни Румуни, и православни Срби. У његовој огромној души било је места за све православне. И он их је све привлачио својом безмерном љубављу. Свима је био све, да како год спасе кога. Апостолска је истина и православна: народ има вредности само кроз Православље и у Православљу. Без тога — народ је без вечне вредности. Или боље: народ без Православља није друго до поворка ходићих лешева. Нико од наших савременика није тако еванђелски, тако светоотачки, тако православно схватио однос Православља према народностима као наш свети Владика, митрополит Антоније. Народ постоји да би се осветио и просветио вечном истином и вечним животом Православља. Оно што је велико и вечно у сваком народу јесте Православље, и у њему Господ Христос.

Русија је велика православљем, — то је основна теза великог Јерарха земље руске. Православље је највиша вредност Русије, најистинскији смисао Русије, најузвешенија мисија Русије. Русија је вечна Православљем. Оно што је Достојевски о Русији и Православљу пророковао, то је наш велики светитељ изнутра у цркви остваривао. Тајна и сила Русије је у Православљу. У томе је тајна и сила свега православног Словенства. Достојевскова „идеја васељенске цркве“ нашла је у светом Митрополиту свога генијалног остваритеља. Из васељенског Православља руски народ црпе своје безгранично човекољубље и своју еванђелску способност:

---

¹ Рѣчь при вступленіи въ управленіи Уфимской епархіей, стр. 302—303; Сборникъ...

да се преоваплоћава у друге народе, не губећи притом своју рускост. У чему је вера руског народа? — У томе, одговара наш свети Владика, што је народ примио к срцу две главне свеобухватне заповести Еванђеља: смиреноумље и састрадалну љубав; и ове заповести су учиниле блиским руском срцу све православне народе, а затим и васцело човечанство.¹ Сила овог убеђења је велика, и она захвата сваког искреног човека који се приближи народу?²

Где, на наше очи испунило се пророштво Достојевског о руском свечовеку—христоносцу. Испунило се у смиреном христоносцу—блаженом митрополиту Антонију. Јер, ко се тако као он могао преоваплоћавати у друге људе, улазити у њихову душу, страдати њиховим страдањем, туговати њиховом тугом, боловати њиховим болом? То је могао само он, велики у смирености Јерарх земље руске, испуњен безграничном састрадалном љубављу еванђелском. Христолика свечовечност је најскупоценији дар православне Русије Словенству и целом човечанству. То је она добила за смирење своје од Господа Христа који се оваплотио у човека, и тиме показао своју бескрајну љубав према човеку. Одлика је и сила богочовечанске љубави: оваплотити се у љубљеног, да би га спасао од греха и смрти.

Православна васељенскост прожима до дна руско, народно самосазнање. Самосазнање руско, народно, изјављује свети Митрополит, јесте самосазнање не расно, не племенско, већ вероисповедно, религиозно³. Патриотизам руског народа је, по преимућству, религиозан, православан. Народ љуби Русију „као хранилиште божанске истине, као служитељку еванђелске побожности“⁴. „Русију ми љубимо зато, вели блажени Владика, што она чува у себи руску идеју, руску духовну природу. Та идеја јесте царство Божије; та природа јесте стремљење ка светости“⁵.

Света Русија није сан ни бунцање већ идеал који се остварује у историјском животу руског народа. „Наша отац-

¹ Русскій народъ и руское общество, стр. 332; Сборникъ...

² тамо.

³ О национализмъ и патриотизмъ, стр. 253; Сборникъ...

⁴ тамо.

⁵ Слово въ день четырехъ московскихъ Святителей, стр. 206; Сборникъ...

бина, изјављује блажени Владика, јесте Еванђеље које се оваплоћује у народном карактеру и народном животу, јесте царство Божије које се оваплоћује у народном карактеру и народном животу. Наша Русија није само јуридичка целина и држава; не! то је свемирна, свеобухватна идеја. Њу љубити, њу разумети, њу уносити у нашу душу и у све огранке живота који зависе од свакога између нас, ето — у томе је наша дужност, ето — у томе је наша истинска радост, ето — у томе је помирење свих и са животом уопште и са својим удесом¹.

Шта ми, православни Словени очекујемо од наше браће, православних Руса? — Да нас водите путем православне истине Христове; да нам budete истрајни вођи у остваривању вечних истина еванђелских; да нас водите к небу и небеској правди. Ви то можете, јер је света Русија дала безброј чудесних остварења и дивних оличења вечних истина православних. По речима светог Митрополита: „Свста Русија треба да уједини све источне народе и да им буде вођка небу“².

Ако наше доба има великог и светог проповедника, апостола и пророка религиозног васељенског црквеног патриотизма, онда је то велики Јерарх велике земље Руске — блажени митрополит Антоније. По њему, посебни национални патриотизми имају смисла и вредности само утолико, уколико црпу свој смисао и своју вредност из религиозног васељенског црквеног патриотизма³. Словенофилство нашег Владике је не расно, не племенски шовинистичко, већ православно, еванђелско. Зато је он у име таквог Словенофилства призивао све служењу другима и смирењу пред Богом и људима⁴.

Словенофилство није вредност само на себи, већ као носилац и спроводилац Православља. То је основна мисао нашег Владике и Достојевског. Православље и јесте та нова реч коју Словенство, на челу са светом Русијом, има да објави свету. И то да је објави смирено служећи свима народима у кротости и правди еванђелској. Зато прави право-

¹ тамо.

² Сборникъ..., стр. VI.

³ О национализму и патриотизму, стр. 253—254; Сборникъ...

⁴ Слово о Страшномъ судѣ, стр. 209—210; Сборникъ...

славци никада не могу бити шовени. Сећам се, у једном разговору 1926 год., блаженопочивши Митрополит говорио ми је ово: На Атону постоји обичај да монаха, који не прашта увреде, казне тиме што при читању Молитве Господа мора изостављати речи: „и остави намъ долги наша, јакоже и мы остављаемъ должникомъ нашимъ“, све док не опрости нанете му увреде. И ја сам, додао је велики Светитељ, препоручивао шовинистима - националистима, да не читају девети члан Символа вере.

Еванђелски је патриотизам: Господа Христа сматрати за највећу вредност свога народа и за једини истински смисао његовог постојања. Јер шта ће народу заменити Господа Христа? пита блажени Митрополит. Да ли ће Га заменити бедно постојање државе, које се лишава сваког разумног смисла ако се заснива само на народном самољубљу и постаје туђе религиозној идеји? То већ није народ него трулећи леш, који своје труљење сматра за живот. У ствари, у њему нема живота, већ живе на њему и у њему саме кртице, црви и гадни инсекти који се радују томе што је тело умрло и трули, јер у живом телу не би за њих било живота, нити би они могли задовољити своју похлепност¹.

Што важи за духовни живот сваке личности посебно, то важи и за народни духовни живот колективно. Закони еванђелски су исти и у једном и у другом случају. Стога свети Митрополит саветује и учи: „Као што се посебна личност човекова зауставља у своме развићу и постаје пушта и рђава када човек себе самог учини циљем своје делатности, тако и збирна личност народа само онда достиже потпуно развиће својих дарова када се јавља не као циљ за себе већ као средство за бескорисно испуњење Божанских заповести“². Ако ову мисао Владичину конкретизирамо, она ће гласити: народ руски, и српски, и бугарски, могу бити велики само ако је циљ њиховог постојања: колективно остварење еванђелских заповести. Без тога, и рускост, и српство, и бугарство су бесмислени и људождерски фантоми. Без тога, и српство, и рускост, и бугарство

¹ Вселенскя церковь и народности, стр. 239; Полное собраніе сочиненій, томъ I.

² тамо, стр. 247.

претварају се у глупи пагубни шовинизам. Ако се српство силом еванђелских подвига не уздигне до православне васељенскости, оно се мора угушити у своје себичном шовинизму. Што важи за српство, важи и за остале православне народности. Народи су пролазни, Еванђеље је вечно. Уколико се један народ испуни вечном еванђелском истином и правдом, утолико и сам постаје и остаје вечан. Само је такав патриотизам оправдан са еванђелског, са православног гледишта. То је патриотизам светих Апостола, светих Мученика, светих Отаца. Када је цар - мучитељ упитао свете мученике: Акиндина, Пигасија и Анемподиста, одакле су, — они су одговорили: питаш нас, царе, за отаџбину нашу? Наша отаџбина, наш живот јесте пресвета, једносушна и нераздељива Тројица: Отац и Син и Свети Дух, један Бог¹.

Блажени митрополит Антоније је најдаровитији савремени претставник руског православног национализма, национализма освећеног и просвећеног Христом, национализма по коме су сви људи браћа у Христу, национализма по коме: јаки имају да служе слабима, мудри — немудрима, смирени — гордима, први — последњима. Израстао из светоотачког православног васељенског патриотизма блажени Владика се може правилно оценити само из те апостолске, светоотачке перспективе. На њега се може применити оно што је св. Григорије Ниски рекао о свом брату, светом Василију, после смрти овога: „У чему се састојала племенитост Василијевог порекла? Каква је његова отаџбина? Порекло је његово — сродство са Божанством, а отаџбина — добродетељ“.²

Због својих еванђелских добродетељи, а нарочито због своје православне васељености, велики и свети Владика, блажени митрополит Антоније близак је и драг и нама, Србима, као и вама, Русима. Он је наша заједничка драгоценост; наш заједнички светитељ и просветитељ; наш заједнички вођ и руковођ. Допустите, ја морам да се исповедим: иако Рус, блажени митрополит је био стварни Владика моје душе, стварни Епископ = Надзорник мога срца. У њему — ја сам имао свог најмилијег духовника. Увек свеправославно настројен, он је нас, иностранца православец,

¹ Ноемвр. 2-й день, Миняя Четья.

² In laudem fratris Basilij; Mg., P. gr. t. 46, col 816 B.

скупљао под широка крила своје велике руске душе, као што кокош скупља пилиће. Безброј пута ја сам осетио силу његове свеправославне љубави: за њега ми смо Срби били исто што и Руси. Из њега је излазила нека мила свеуједињујућа сила. Ја бих је назвао: православна васељенскост. Ако хоћете, он је у ствари био: савремени патријарх свеправославни. Својим подвижничким животом он је постао и заувек остао: правило вѣры и образъ кротости; архіееревь богодуховенное удобреніе и усердный молитвеникъ о душахъ нашихъ. У овом свету он је увек живео у молитвеној заједници „са свима светима“. Нема сумње да и сада у оном свету живи заједно са свима светима тамо, идѣже празнујућихъ гласъ непрестанный и безконечная сладость зрящихъ лица Христова доброту неизреченную.

* * *

Имајући пред собом чудесну и чаробну личност светог и блаженог митрополита Антонија, шта остаје нама, Србима? Једно: да се до земље поклонимо великом Јерарху и светителу земље Руске, који је и земљу српску својим дугогодишњим боравком осветио и оправославио. Ми се молитвено клањамо и смирено метанишемо пред светим и славним Митрополитом. Метанишемо пред њим због његовог бескрајног христољубља и дирљивог човекољубља; метанишемо пред њим због његове кротости, због његове смирености, због његове милосрдности, због његове молитвености; метанишемо пред њим због његовог живота у Христу и због његовог страдања за Христа; метанишемо пред њим због његове неуморне љубави према нама, ништавнима и малима. Ми се клањамо великом руском народу што је дао Православљу тако великог и светог јерарха, који је еванђелском светлошћу својом залио и нашу напашену земљу српску. Он је ваш: у томе је радост ваша и дика ваша; али он је и наш. О, знам ја, ми се Срби ни у чему не можемо поредити са великим руским народом, тим измученим христоносцем и богоносцем. Нити се у ма чему можемо такмичити са вама. Али, као својој последњој и најмањој браћи, као недоношчадима у Православљу, допустите нам ипак да се у једној ствари такмичимо са вама: у својој безмерној љубави и мо-

---

литвеном поштовању према великом Светитељу земље Руске — блаженом митрополиту Антонију, јер га и ми волимо као и ви, и молимо му се, падајући ничице пред њим, да се пред престолом сладчајшег Господа Исуса даноноћно моли не само за велики и многострадални народ руски, већ и за малени народ српски и напаћену земљу српску.

Архимандрит Јусџин
